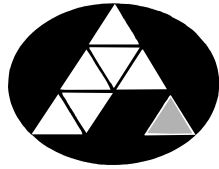

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Annika Kurki
Maiju Niskanen

PARISUHDE- JA PERHEVÄKIVALLAN TUNNISTAMINEN,
PUHEEKSI OTTAMINEN JA ENNALTAEHKÄISY
Verkkokurssi sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille

Opinnäytetyö
Joulukuu 2012

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2012
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
p. (013) 260 600

Tekijät
Maiju Niskanen, Annika Kurki

Nimeke
PARISUHDE- JA PERHEVÄKIVALLAN TUNNISTAMINEN, PUHEEKSI OTTAMINEN
JA ENNALTAEHKÄISY
Verkkokurssi sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille

Toimeksiantaja
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan keskus

Tiivistelmä

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tehtävänä oli toteuttaa Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille verkkokurssi parisuhde- ja perheväkivallan tunnistamisesta, puheeksi ottamisesta ja ennaltaehkäisystä. Kurssi on mahdollista suorittaa osana vapaavalintaisia opintoja. Verkkokurssin tarkoitus on lisätä sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tietoutta parisuhde- ja perheväkivallasta sekä kasvattaa heidän kykyään puuttua väkivaltaan. Opinnäytetyön idea on saatu Ajoissa apua perheväkivaltaan -hankkeelta, joka on aloittanut vuonna 2008 väkivallan vastaisen työn erilaisten toimintamenetelmien kehittämällä Joensuussa ja sen lähikunnissa.

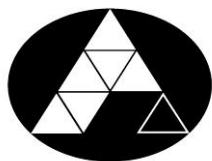
Verkkokurssi on rakennettu Moodle-oppimisympäristöön. Sen materiaalit koostuvat PowerPoint-esityksistä sekä erilaisista nettilinkeistä, joissa käsitellään turvallista parisuhdetta ja väkivallan muotoja, riskien tunnistamista ja huolen puheeksi ottamista sekä väkivallan ennaltaehkäisyä. Kurssin essee-muotoisissa tehtävissä opiskelija pääsee pohtimaan oppimaansa tietoa ja peilaamaan sitä käytännön tilanteisiin.

Jatkokehittämisideana kurssia voitaisiin täydentää kehittämällä lisää oppimateriaaleja aiheeseen liittyen sekä liittämällä kurssiin verkko-opetuksen lisäksi kontaktiopetusta. Kurssi voitaisiin tuolloin ottaa osaksi pakollisia opintoja. Sitä voitaisiin hyödyntää myös lisäkoulutusmahdollisuutena henkilöille, jotka jo työskentelevät sosiaali- ja terveysalalla. Lapsi-, nuoriso- ja perhetyötä tekevät järjestöt voisivat myös käyttää kurssin materiaaleja vapaaehtoistensa kouluttamisessa.

Kieli
suomi

Sivuja 39
Liitteet 2
Litesivumäärä 4

Asiasanat
Parisuhde- ja perheväkivalta, ennaltaehkäisy, tiedottaminen, vaikuttaminen, verkkokurssin toteuttaminen

NORTH KARELIA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

THESIS
December 2012
Degree Programme in Social services

Tikkarinne 9
FIN 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. 358 13-260 600

Authors

Annika Kurki
Maiju Niskanen

Title

IDENTIFICATION, INTERVENTION AND PREVENTION IN DOMESTIC VIOLENCE
WORK

Online Course for Social and Health Care Students

Commissioned by

North Karelia University of Applied Sciences
Centre for Social Services and Health Care

Abstract

The assignment of this functional thesis was to implement an online course about identifying, preventing and intervening in domestic violence. The course is designed for social and health care students in North Karelia University of Applied Sciences and it will become a part of optional studies. The purpose of the course is to increase knowledge about domestic violence and raise ability to intervene in situations with a threat of violence. The idea of this thesis was given by the project Ajoissa apua perheväkivaltaan – project, which started its domestic violence prevention activities in 2008 in Joensuu.

The course is built in the virtual learning environment Moodle. Its material consists of PowerPoint presentations and net links that deal with safe relationship and forms of violence, identifying risks, preventing and intervening in violence. Through the tasks of the course a student gets a chance to reflect on what they have learned and apply that knowledge to life-like situations.

In the future the course could be a part of mandatory studies. It could be developed by creating more study material and including lectures into the course. The course could also be used as additional training to workers in social and health care. Organisations conducting child-, youth- and family work could also use the material of the course when in training their volunteers.

Language
Finnish

Pages 39
Appendices 2
Pages of Appendices 4

Keywords

Domestic violence, prevention, informing, influencing, implementing an online course

SISÄLTÖ

Tiivistelmä
Abstract

1	Johdanto	5
2	Parisuhde- ja perheväkivalta ilmiönä	7
2.1	Parisuhde- ja perheväkivalta.....	7
2.2	Väkivallan muodot	9
3	Väkivallan ennaltaehkäisy.....	10
3.1	Tunnistaminen ja puheeksi ottaminen	11
3.2	Tiedottaminen ja vaikuttaminen	13
4	Väkivaltatyön koulutus sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille	16
4.1	Väkivaltatyön koulutus verkossa.....	17
4.2	Verkkotyöskentely opiskelumuotona.....	18
5	Verkkokurssin toteuttaminen.....	20
5.1	Verkkokurssin suunnittelu ja toteutus	20
5.2	Verkkokurssin opiskelumateriaali.....	21
5.3	Verkkokurssin tehtävät	23
6	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä.....	24
7	Parisuhde- ja perheväkivallan tunnistaminen, puheeksi ottaminen ja ennaltaehkäisy -kurssi	25
7.1	Kurssin aihevalinnat.....	26
7.2	Kurssin suunnittelu ja toteutus	27
7.3	Kurssin kuvaus	29
7.4	Kurssin arviointi	31
8	Pohdinta.....	32
8.1	Työn eettisyys ja luotettavuus.....	34
8.2	Ammatillinen kasvu.....	35
8.3	Jatkokehitysideat	37
	Lähteet.....	38

Liitteet

- Liite 1 Toimeksiantosopimus
Liite 2 Verkkokurssin sisältö Moodlessa

1 Johdanto

Parisuhde- ja perheväkivalta on nykypäivän yhteiskunnassamme ajankohtainen ilmiö. Vaikka siitä puhuminen on lisääntynyt viime aikoina, jää edelleen suuri osa perheessä esiintyvistä väkivallasta ilmoittamatta viranomaisille tai muille tahoille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 11.) Tämän vuoksi etenkin työntekijöiden väkivaltatyöosaamisen kehittäminen on lähivuosina hyvin suuressa osassa sosiaalialan kentällä. Suuri osa sosiaali- ja terveysalan henkilöstöstä kokee, että tiedot ja taidot väkivallan kohtaamiseen ovat puutteellisia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 12.) Yle-uutiset uutisoivat, että esimerkiksi neuvoloissa on jo vuosien ajan tehty perheväkivaltakyselyjä, mutta terveydenhoitajat toivoisivat kuitenkin lisää koulutusta perheväkivallan kohtaamiseen, sillä he kokevat olevansa voimattomia asiakkaiden perhetilanteista nousevien ongelmien kanssa. (Rantala, 2012.)

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tehtävänä oli toteuttaa Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille verkkokurssi parisuhde- ja perheväkivallan tunnistamisesta, puheeksi ottamisesta ja ennaltaehkäisystä. Verkkokurssin tarkoitus on lisätä sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tietoutta parisuhde- ja perheväkivallasta, kasvattaa heidän valmiuksiaan tunnistaa väkivallan riskejä sekä kehittää heidän kykyään ottaa huoli puheeksi asiakkaan kanssa. Opinnäytetyömme toimeksiantaja on Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan keskus. Idean opinnäytetyöhömmme saimme Ajoissa apua perheväkivaltaan -hankkeelta, joka on vuonna 2008 aloittanut väkivallan vastaisen työn erilaisten toimintamenetelmien kehittämisellä Joensuussa ja sen lähikunnissa. Hanke on RAY:n rahoittama ja se toimii Viola-Väkivallasta vapaaksi ry:n alaisena.

Aloitamme työmme käsittelemällä parisuhde- ja perheväkivaltaa ilmiönä sekä siihen liittyviä väkivallan muotoja. Avaamme myös väkivallan ennaltaehkäisyn, tunnistamisen ja puheeksi ottamisen sekä tiedottamisen ja vaikuttamisen käsitteitä. Pohdimme myös väkivaltatyön koulutuksen merkitystä ja siihen liittyviä mahdollisuuksia verkko-opiskelumuotona.

Työmme keskeisenä käsitteenä tuomme myös esille verkkokurssin tuottamiseen liittyviä seikkoja. Käsittelemme verkkokurssin suunnittelua ja toteutusta sekä sitä, millaisia asioita on huomioitava verkkokurssin opiskelumateriaaleja ja tehtäviä laatiessa. Seuraavaksi käymme läpi verkkokurssin tuottamisprosessia sekä kuvaamme lopullisen tuotoksen sisältöä ja arviointia. Viimeisessä kappaleessa pohdimme työmme luotettavuutta ja eettisyyttä, peilaamme ammatillista kasvuamme suhteessa työhön sekä tuomme esille tuotoksen mahdollisia jatkokehitysideoita.

2 Parisuhde- ja perheväkivalta ilmiönä

2.1 Parisuhde- ja perheväkivalta

WHO:n mukaan väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön. Väkivalta johtaa tai voi johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen. (WHO 2005, 21.)

Parisuhde- ja perheväkivallalle on useita eri määritelmiä, mutta yhteinen tekijä näillä määritelmille on se, että väkivalta tapahtuu perheen tai parisuhteen sisällä. Dufva (2001, 17) määrittelee perinteisesti fyysisen väkivallan sisältämään pahoinpitelyt ja seksuaalisen väkivallan. Paavilaisen ja Pösön (2003, 13) mukaan nykypäivänä väkivalta nähdään kuitenkin tätä laajempänä käsitteenä. Perheen tai parisuhteen sisäinen väkivalta voi olla myös henkistä, sosiaalista, taloudellista tai uskonnollista sekä avun ja hoidon laiminlyöntiä. Se voi olla aktiivista tai passiivista, suoraa tai epäsuoraa. Usein väkivalta on monen edellä mainitun yhdistelmä, jossa selkeitä rajoja eri muotojen välille on vaikea asettaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2007, 17–18) määrittelee parisuhde- ja perheväkivallan perheenjäsenten tai lähisuhteessa elävien välisenä tarkoituksellisen voiman ja vallan käyttönä. Se sisältää uhkaa tai tekoja, jotka voivat aiheuttaa vammoja, psyykkisiä ongelmia sekä vapauden ja ihmisarvon riistoa. Väkivalta ei yleensä ole ohimenevä tapahtuma vaan kyse on pitkäaikaisesta prosessista, jossa väkivallan muodot voivat vaihdella hyvinkin paljon. Folkhälsanin (2010, 41–42) mukaan turvallisessa ja hyvinvoivassa parisuhteessa kumppanien välillä vallitsee sen sijaan tasa-arvo ja keskinäinen kunnioitus. Tällaisessa suhteessa kummankaan parisuhteen osapuolen ei tarvitse pelätä toista tai sieittää uhkailua, väheksyntää tai kiristystä. Suhteen molemmilla osapuolilla on oikeus omiin mielipiteisiinsä ja sosiaaliseen elämään. Kumppanit jakavat vastuun yhteisistä asioista, kuten kodinhoidosta ja lasten kasvatuksesta.

Parisuhde- ja perheväkivalta on aina ihmisoikeuksia loukkaavaa sekä tasa-arvoa, terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta vaarantavaa. Väkivallasta aiheutuu yksilölle, perheelle ja yhteiskunnalle terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja sekä taloudellisia kustannuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 12.) Väkivallan tapahtumapaikkana on yleensä perheen koti ja tekijänä oma kumppani tai perheenjäsen. Parisuhde- ja perheväkivallassa on erityisesti kyse yksityiselämästä mutta myös yhteiskunnallisesta ongelmasta. (Husso 2003, 13.) Pösö (2001, 7) painottaa, että perhe- ja parisuhdeväkivalta on yksi aikamme vaikeimmista sosiaalisista ongelmista, sillä se vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisen hyvinvointiin ja työllistää poliisin ja oikeuslaitoksen lisäksi myös sosiaali- ja terveysalan eri sektoreita, kuten lastensuojelun sosiaalitoimea.

Parisuhde- ja perheväkivalta on lähes aina rikoslaissa määritelty rikos, jossa keskitytään fyysiseen väkivaltaan. Tavallisesti kyseessä on pahoinpitely, mutta tämän lisäksi tekijä voi syyllistyä vahingontekoihin rikkoessaan omaisuutta, kotirauhan häiritsemiseen, vapaudenriistoon, seksuaalirikoksiin sekä henkirikokseen tai sen yrittämiseen. Rikosoikeusjärjestelmä tukee mahdollisuuksia tutkia ja käsitellä tapahtuneita perheväkivaltatilanteita. Edellytyksenä tietenkin on, että tilanteet tulevat viranomaisten tietoon. Vain poliisi voi pysäyttää akuutin väkivaltatilanteen pidättämällä tekijän. Rikosoikeusjärjestelmä tarjoaa uhrille suojelua, kun esimerkiksi tekijän lähestymiskieltoon määrääminen antaa uhrille välttämättömän hengähdystauon, jonka aikana hän voi toipua tilanteesta. (Ensi- ja turvakotien liitto ry 2006, 115–116.)

Ensi- ja turvakotien liitto (2006, 115) kuitenkin korostaa, että väkivallan uhrin näkökulmasta rikosoikeusjärjestelmä saattaa tuntua kaukaiselta ja vieraalta elämäntilanteeseen nähden. Uhrin toistuvasti toivovatkin, että perheväkivalta loppuisi ja tekijä saisi hoitoa. Harva uhreista haluaa, että tekijää rangaistaan ja jotkut jopa epäilevät sen hyödyllisyyttä. Näistä epäilyistä huolimatta rikosoikeusjärjestelmä on merkittävä tekijä väkivallan ehkäisyssä. Paavilainen & Pösö (2003, 14) painottavat yhä enemmän myös sitä, että väkivallan uhreja eivät ole ainoastaan ne, joihin väkivalta konkreettisesti kohdistuu vaan myös ne läheiset, jotka seuraavat sivusta. Esimerkiksi väkivallan näkeminen ja kuuleminen on myös väkivallan kokemista, niin sanottua epäsuoraa väkivaltaa.

2.2 Väkivallan muodot

Väkivallan eri muodot ovat vallan ja kontrollin saavuttamisen ja ylläpitämisen välineitä. Näitä muotoja ovat muun muassa fyysinen, henkinen, seksuaalinen, taloudellinen ja uskonnollinen väkivalta. Fyysisellä väkivallalla tarkoitetaan kaikkea sitä, joka loukkaa ruumiillista koskemattomuutta. Näitä ovat esimerkiksi läp-siminen, töniminen, potkiminen, lyöminen, kuristaminen, riepottelu, ruumiin-jäsenten vääntely sekä kaikenlaisilla esineillä lyöminen ja heittäminen. Usein fyysi-seen väkivaltaan liittyy myös erilaisten aseiden, kuten puukon, vyön tai käsia-seen käyttö. (Huhtalo, Kuhanen & Pyykkö 2003, 10–11.)

Fyysisen väkivallan ohella yhtä traumaattisena koetaan myös henkisen väkival-lan käyttö. Henkinen väkivalta on alueena erittäin monimuotoinen ja se pitää sisällään halventamista, mitätöintiä ja kaikenlaista käytöstä, jolla pyritään toisen alentamiseen. Nimittely, syyttely, uhkailu ja pelottelu ovat henkisen väkivallan tunnusmerkkejä. Fyysisen ja henkisen väkivallan yhdistelmiä on myös erittäin paljon, kuten eristäminen, vahtiminen tai kotiin telkeäminen. Seksuaalisella vä-kivallalla tarkoitetaan kaikkea tahdonvastaista seksuaalista kohtelua. Sitä voi esimerkiksi olla vastentahtoinen koskettelu, hively, seksiin pakottaminen tai raiskaus. Väki-valtaa on myös seksillä kiristäminen, painostaminen, seksillä syyll-istämisen tai seksillä kaupankäynti. (Huhtalo ym. 2003, 11.)

Taloudellinen väkivalta on raha-asioilla kiristämistä, taloudellista hyväksikäyttöä, toisen talouden kontrollointia, salailua ja kaikkea raha-asioihin liittyvää uhkailua ja pelottelua. Uskonnollinen väkivalta puolestaan sisältää toisen uskonnon vä-hättelyä tai halventamista. Yleensä se ilmenee painostamisena, pakottamisena, kiristämisenä, taloudellisena hyväksikäyttönä, uhkailuna tai syyllistämisenä, jot-ka liittyvät joko yksilöön tai uskonnolliseen yhteisöön. Myös väkivallan oikeutuk-sien todistelu uskonnollisin tai aatteellisin perusteluin on uskonnollista väki-valtaa. (Huhtalo ym. 2003, 11.)

3 Väkivallan ennaltaehkäisy

Parisuhde- ja perheväkivalta on yleisyytensä ja aiheuttamiensa fyysisten ja henkisten vammojen takia iso yhteiskunnallinen ongelma. Korjaavalla väkivaltatyöllä, eli väkivallan katkaisemisella ja sen seurauksien hoitamisella, ei päästä ongelman ratkaisemiseen. Tarvitaan toimia, joilla päästään eritoten väkivallan ennaltaehkäisyyn, eli vähentämään parisuhde- ja perheväkivallalle altistavia tekijöitä. (Säävälä, Pohjoisvirta, Keinänen & Salonen 2006, 153.)

Kolmas sektori on nykypäivänä se taho, joka tuottaa suurimman osan lähisuhdeväkivallan palveluista, mutta myös sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden toimijoiden olisi tärkeää ottaa vastuu väkivaltaongelmien hoitamisessa. Parisuhde- ja perheväkivallan ennaltaehkäisy edellyttää moniammatillista yhteistyötä, palvelujen linkittämistä ja tiedon kulkua eri toimijoiden välillä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 12.)

Viola Ry:n Ajoissa apua perheväkivaltaan -hankkeen tarkoituksena on ollut edistää yhteistyötä eri tahojen välillä, esimerkiksi erilaisten moniammatillisten työryhmien avulla. Käytännössä preventiivisen väkivaltatyön laajentamisella on pyritty siihen, että yhä useampi parisuhde- ja perheväkivaltaa työssään kohtaava ammattilainen ymmärtäisi väkivallan varhaisiin vaiheisiin liittyviä ilmiöitä, tunnistaisi väkivallan riski- ja suojaavia tekijöitä sekä hallitsisi ennaltaehkäisevän väkivaltatyön työskentelymenetelmiä. (AAP-hanke 2010.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2008, 30) suositusten mukaan kunnissa ja yhteistoiminta-alueilla tulisi toteuttaa väkivallan ehkäisykampanjoita ja tapahtumia kuntien, järjestöjen, seurakuntien ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Näillä kampanjoilla pyrittäisiin vahvistamaan väkivaltaa vastustavia asenteita ja käyttäytymismalleja. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhdessä muiden toimijoiden kanssa tulisi ylläpitää väkivaltakielteistä ilmapiiriä sekä korostaa väkivaltaa käyttävien henkilöiden vastuuta väkivaltaisuudestaan.

3.1 Tunnistaminen ja puheeksi ottaminen

Ennen kuin väkivaltaan voidaan puuttua, se täytyy pystyä tunnistamaan. Perheväkivallan eri muotojen tunnistaminen vaatii koulutusta niin terveyden- ja sosiaalihuollon kuin poliisin sekä koulu- ja päiväkotitoimen alueella. Myös väkivaltaan puuttumisessa tarvitaan eri tahojen yhteistyötä ja organisoitumista, missä tulisi olla poliisin lisäksi mukana eri sosiaali- ja terveydenalan auttamistahot. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tulee tiedostaa, että perheväkivalta on rikos, jossa on kyse puolison tai vanhemman pyrkimyksistä alistaa perheenjäseniä väkivallalla. Tämä näkökulma voi helposti unohtua, kun toimijoina on terveydenhuollon henkilökunta, joka ei ole tottunut ja koulutettu käyttämään kontrollia ja valtaa suhteessa asiakkaaseen. Päinvastoin työntekijät voivat pitää sitä omaan toimintaansa kuulumattomana. (Holma & Wahlström 2005, 158.)

Ennaltaehkäisevän työn kehittäminen on tärkeää, sillä väkivallan varhaisella tunnistamisella ja siihen puuttumisella voidaan jopa pelastaa ihmishenkiä. Väkivallan uhrien ja tekijöiden näkökulmasta nykyisessä palvelujärjestelmässämme on puutteita, sillä palvelutarjonta koetaan satunnaiseksi ja palvelujen saatavuudessa koetaan olevan alueellisia eroja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 20.) Holmbergin (2000, 35) mukaan tarvitaankin laaja-alaisia ja monitasoisia väkivaltaan puuttumisen keinoja, joiden avulla päästään kohti väkivallattomampaa ja turvallisempaa yhteiskuntaa.

Perheessä tai parisuhteessa esiintyvän väkivallan tunnistaminen ei ole ikinä helppoa, mutta tunnistamista helpottaa, jos työntekijä tietää joitakin väkivallan esiintymiseen liittyviä yleisiä riskitilanteita. (Perttu 1999, 21.) Väkivallan tunnistamisen ja puuttumisen edellytys on, että väkivaltaa aletaan epäillä. Sosiaali- ja terveysalan henkilöstön tulisikin nähdä, miten huoli herää ja miten sen jälkeen toimitaan tai tulisi toimia, jotta asiassa edettäisiin tunnistamisen tasolle. (Paavilainen & Pösö 2003, 75.) Vaikkakin väkivallan merkeistä on laadittu erilaisia indikaattoriluetteloita, tunnistamiseen tarvitaan usein tietoa asiakkaan olosuhteista ja elämäntilanteesta. Hyvin harvoin asiakas kertoo suoraan väkivallan esiintymisestä perheessään tai parisuhteessaan. Siksi onkin tärkeää, että työnteki-

jällä on tietoa eri toimintatavoista, jotka edistävät varhaista riskien tunnistamista. (Perttu & Kazelitz 2006, 10.)

Parisuhde- ja perheväkivalta voi helposti jäädä havaitsematta, koska niin uhrilla niin kuin myös tekijällä voi olla häpeän, syyllisyyden ja pelon vuoksi korkea kynnyksensä kertoa tapahtuneesta väkivallasta ja hakea apua. Kokemusten puheeksi ottaminen on erityisen vaikeaa varsinkin silloin, kun kyseessä on seksuaalinen väkivalta tai hyväksikäyttö. Työntekijän voi olla vaikeaa nähdä viitteitä tai vihjeitä väkivallasta eikä hän välttämättä osaa etsiä ilmiötä muiden ongelmien, kuten päihderiippuvuuden tai mielenterveysongelmien takaa. Kun eri toimijoiden vastuuta väkivaltailmiön hoitamiseksi ei ole palvelujärjestelmässämme selkeästi sovittu, jää väkivalta usein hoitamatta muiden ilmiöiden taustalla. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 14.)

Esimerkiksi lapsia kohtaavat ja hoitavat ammattiryhmät kärsivät vaikeudesta nähdä ja tunnistaa lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Usein työntekijä pelkää tunkeutua perheen yksityisalueelle eikä uskalla tai osaa puuttua. Yhtä lailla kuin perheenjäsen saattaa kieltää väkivaltaongelman olemassaolon, voi myös työntekijä toimia niin. Oma osuus asiakkaan tukemisessa tulisikin määritellä selkeästi. Jos väkivaltaan puuttumista ei nähdä osana omaa työtä, on väkivallan sivuuttaminen helpompaa. (Paavilainen & Pösö 2003, 77–78.) Huhtalo, Kuhanen & Pyykkö (2003,48) korostavat, että tunnistamiseen kuuluu hyvin vahvasti se, että työntekijä kiinnittää huomiota asiakkaassa häntä itseään häiritseviin asioihin. Työhön kuuluva koulutus ja kokemustieto vaikuttavatkin juuri siihen, mihin asioihin asiakastilanteissa osataan kiinnittää huomiota.

Puheeksi ottaminen on ensimmäinen askel väkivaltaan puuttumisessa. Työntekijän on aina kysyttävä rohkeasti perheen tai parisuhteen tilanteesta ja mahdollisesta väkivallasta. Fyysisen väkivallan käyttö perheessä ja seurustelusuhteessa on rikos, eikä perheen yksityinen asia. Asiakkaalle tulee osoittaa, että väkivallasta saa ja pitää puhua. Uhrin syyllisyyden kokemusten purkaminen on tärkeää, sillä uhri voi kuvitella itse aiheuttaneensa väkivallan. Uhrilla voi olla myös syyllisyyden kokemuksia siitä, ettei pystynyt suojelemaan muita perheenjäseniään. (Stakes 2002, 25–26.)

Parisuhde- ja perheväkivallasta kysyminen olisi tärkeää ottaa rutiiniksi terveydenhuollon palveluissa, erityisesti neuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa. Näiden tahojen keskeisenä tehtävänä on terveyden edistämisen lisäksi kyetä ehkäisemään lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa perheväkivaltaa ja antaa tukea siihen liittyvissä ongelmissa. Kouluilla on hyvä mahdollisuus ottaa puheeksi oppilaan omat kokemukset ja tunteet perheessä tapahtuvien tilanteiden kohdalla. Terveydenhuollossa onkin kehitetty työvälineitä väkivallasta kysymiseen. Tällainen väline on esimerkiksi Neuvolaseula, joka on työntekijöiden käyttöön tarkoitettu lomake parisuhdeväkivallan seulontaan äitiys- ja lastenneuvoloissa. Tällaisia työvälineitä tulisi levittää valtakunnallisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 61.)

Marita Husso (2003, 26, 252–253) on tehnyt tutkimusta siitä, mikä pitää väkivallan kohteina olevia naisia parisuhteessa, millaiset asiat tekevät parisuhdeväkivallasta puhumisen, avun hakemisen ja uhrien auttamisen vaikeaksi. Tutkimusaineistona Husso on käyttänyt parisuhteessaan väkivaltaa kokeneiden naisten kirjoituksia ja aihepiiriä koskevia uutisia ja artikkeleita. Naiset nimeävät väkivallasta puhumisen usein ensimmäiseksi askeleeksi väkivallasta irtautumiseen. Aineistossa moni on maininnut tärkeimmäksi asiaksi selviytymisessään sen, että löytyy ihminen, jolle voi puhua kaunistelematta ja kiertelemättä ja joka kuuntelee tuomitsematta. Tärkeää on saada kokea tulevansa ymmärretyksi ja hyväksytyksi sellaisena kuin on. Usein kuitenkin avun hakemista vaikeuttaa uhrin kokemus syyllisyys, joka syntyy väkivaltaisesti käyttäytyvän puolison syytöksistä uhria kohtaan sekä häpeä oman parisuhteen tilasta. Puhuminen väkivallan kokemuksista edistää sekä avun hakemista että suhteesta irtautumista.

3.2 Tiedottaminen ja vaikuttaminen

Perheiden tilanteisiin puuttuminen ja riskien tunnistaminen eivät yksin riitä vähentämään väkivaltaa yhteiskunnassamme. Parisuhde- ja perheväkivallan ennaltaehkäisyssä myös tiedottaminen, asenteisiin vaikuttaminen ja koulutus ovat tärkeä osa väkivallan vastaista työtä. Vanhoihin asenteisiin, käsityksiin ja uskomuksiin on päästävä vaikuttamaan. (Holmberg 2000, 34–35.)

Yhteiskunnallisesti tiedottamisen lähtökohtana on lisätä tietoa, vaikuttaa asenteisiin ja muuttaa toimintatapoja. Nykypäivän monet tiedottamisen ja viestinnän mahdollisuudet luovatkin haasteen tavoittaa kohderyhmä oikealla tavalla niin, että tiedottamisen tavoitteet toteutuisivat. Ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta tiedottaminen ei ole pelkästään tiedon jakamista vaan myös asenteisiin vaikuttamista. (Högström 2002, 9.)

Holmberg (2000, 34–35) tuo esiin, että asenteet parisuhde- ja perheväkivaltaa kohtaan ovat muuttuneet kielteisimmiksi, mutta ajattelun muutos on ollut hidasta. Useissa asiantuntijapiireissä parisuhde- ja perheväkivalta on tunnistettu vakavaksi ongelmaksi. Väkivaltailmiötä pitäisi tuoda esille niin, että sen tavoittaisivat muutkin kuin alan asiantuntijat. Yksi tärkeä tavoite väkivallan ennaltaehkäisyssä on katkaista sukupolvien välinen väkivallan kierre sekä vaikuttaa aikuisten ja kasvavien lasten käyttäytymismalleihin ja ajatteluun.

Erwinin (2005, 9, 12) mukaan asenteet ovat mukana ihmisen jokapäiväisessä toiminnassa. Niiden avulla tulkitsemme ympäristöämme sekä ohjaamme käyttäytymistämme sosiaalisissa tilanteissa. Erwin myös korostaa, että asenteet ovat rakentuneet sosiaalisten tilanteiden kautta. Ihmisen asenne on seurausta erilaisista kokemuksista, sillä kukaan meistä ei ole jo syntyessään varustettu valmiilla asenteilla tiettyjä asioita kohtaan. Sjöroos (2010, 81–83) lisää, että yhteisön ja siinä elävien yksilöiden on tärkeää puuttua väkivaltaa kasvattavaan kulttuuriin, ihmiskäsityksiin ja siinä kasvaviin asenteisiin. Ympäröivän yhteisön tehtävänä onkin edistää väkivallatonta elämäntapaa ja pitää sitä keskeisenä arvonaan.

Asennekasvatuksen avulla vaikutamme kasvavien lasten asenteisiin myös perheväkivaltakasvatuksessa. Kasvatus rikkoo käsitystä siitä, onko jokin asia salattua tai ihailtavaa. (Holmberg 2000, 27.) Sekä aikuisten että lasten ja nuorten asenteet ovat muuttuneet kielteiseksi ja vähemmän hyväksyväksi kuritusväkivaltaa kohtaan. Muun muassa Unicefin teettämä kysely lasten ja nuorten omista asenteista osoittaa, että myös lapsille tarvitaan koko Suomessa aiempaa enemmän konkreettista tietoa heidän oikeuksistaan väkivallattomaan elämään. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 49, 52.)

Lasten ja nuorten osalta on erityisen tärkeää kehittää ennaltaehkäisevää asennekasvatusta mm. varhaiskasvatuksessa, kouluyhteisöissä sekä lapsen kotikasvatuksessa. Lasten ja nuorten tulisi saada jo varhain elämäntaito- ja asennekasvatusta joka edistäisi väkivallatonta käyttäytymistä. Omien valmiuksiensa lisäämiseksi lapset ja nuoret tarvitsevat muun muassa tietoa omista oikeuksistaan, omista seksuaalioikeuksistaan sekä seksuaalikehityksestä. Lisäksi nuoret tarvitsevat tietoa kaltoin kohtelusta ja sen kohteeksi joutumisen riskeistä sekä toimintaohjeita ja valmiuksia toimia ongelmatilanteissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 22.)

Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2009 asettaman työryhmän tutkimus selvitti lasten ja nuorten näkemyksiä kuritusväkivallan vähentämisen keinoista. Suurin osa vastaajista katsoi tärkeimmäksi puuttumiskeinoksi vanhempien auttamisen arjen ongelmissa sekä alkoholin käytön vähentämisessä ja mielenterveyden ongelmissa. Suurin osa nuorista koki vanhempien auttamisen ja tukemisen erityisen tärkeäksi kuritusväkivallan vähentämisessä, sillä väkivalta on lähinnä tahatonta pahan olon purkamista ja itsehillinnän menettämistä. Niiden katsottiin johtuvan esimerkiksi raskaasta työpäivästä tai parisuhdeongelmista. Nuoret ehdottivat ratkaisuiksi lisää vapaa-aikaa perheen kanssa, lomaa, harrastuksia ja ystävien tapaamista. Myös terapiaa pidettiin hyvänä ideana. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 56-57.)

Väkivallan ennaltaehkäisyn toimenpiteet voidaan kohdistaa myös kokonaisiin ryhmiin tai koko väestöön. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi oppilaitosten kaikille oppilaille tai opiskelijoille väkivallan ehkäisemiseen tähtäävät oppikurssit tai tietyn ikäisille lapsille yhteisössä suunnatut mediakampanjat. Väkivaltaan ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen on kiinnitetty aikaisempaa enemmän huomiota myös oppilaitoksissa esimerkiksi osana oppilashuoltoa. Opetussuunnitelmiin on sisällytetty mahdollisuus käsitellä väkivaltaan liittyviä aiheita eri oppiaineiden yhteydessä. Sellaiset toimenpiteet, kuten asennekasvatus voivat kohdistua myös oletettuihin riskiryhmiin, kuten puolustusvoimissa palvelustaan suorittaville nuorille aikuisille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 33.) Esimerkiksi viime keväänä Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulusta valmistuneen opiskelijan opinnäytetyö oli suunnitella ja toteuttaa opaslehtinen Pohjois-Karjalan puolus-

tusvoimien sosiaalityön käyttöön. Puolustusvoimien sosiaalikuraattori voi hyödyntää tätä opaslehtistä esimerkiksi puheeksi ottamisessa ja avun piiriin ohjauksessa. (Kinnari 2012, 26.)

4 Väkivaltatyön koulutus sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille

Parisuhde- ja perheväkivallan tunnistamista ja ennaltaehkäisyä korostetaan tänä päivänä yhä enenevässä määrin. On tärkeää miettiä, kuinka se oikeastaan toteutuu ruohonjuuritasolla juuri sosiaali- ja terveysalan työssä. Miten ennaltaehkäistä, tunnistaa ja pysäyttää väkivaltaa? Tunnistajana toimivat monet eri tahot kuten terveydenhuolto, päivähoito, koulu ja sosiaalipalvelut. Sosiaali- ja terveysalan väkivaltatyön koulutukseen tulisi panostaa, jotta yhteiskunnassamme esiintyvää parisuhteissa ja perheissä tapahtuvaa väkivaltaa voitaisiin ehkäistä. Sekä opiskelijoita että myös jo kentällä olevia työntekijöitä olisikin hyvä kouluttaa väkivaltatyön erikoiskysymyksistä, kuten tunnistamisesta ja puheeksi ottamisesta.

Työntekijöillä ei aina ole tietoa siitä, mikä on oikea tapa toimia. Nämä ongelmat liittyvät koko sosiaalialaan. Sosiaalityössä on harmillisen vähän käytössä tutkittua tietoa erilaisten lähestymistapojen ja käytäntöjen vaikutuksista erilaisissa ongelmatilanteissa. Ratkaisut näissä tilanteissa joudutaan suurelta osin tekemään ammatillisen kokemuksen ja tilannekohtaisen harkinnan perusteella. Sosiaalialan ammattilaisen eettinen velvollisuus onkin hankkia itselleen mahdollisimman hyvä ammatillinen tietopohja ja kehittää osaamistaan (Kananoja, Lähteinen, Marjamäki, Laiho, Sarvimäki, Karjalainen & Seppänen 2007, 100, 104).

Parisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemiseen liittyvä koulutus on Suomessa edelleen puutteellista ja hajanaista, mistä johtuen ammatillisen osaamisen taso vaihtelee. Ongelmana nähdään, että väkivaltakoulutus on monien ammattiryhmien osalta kertaluontoista ja väkivaltakysymyksiä käsitellään osana muita koulutustavoitteita. Lisäksi erikoiskoulutus on mahdollista useimmiten vain pääkaupunkiseudulla. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 60.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2008 10, 21) lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy-suosituksissa painotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ammatillisten valmiuksien lisäämistä lähisuhde- ja perheväkivallan ennaltaehkäisytyössä. Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutukseen tulisi sisällyttää opintoja parisuhde- ja perheväkivallan erityispiirteistä sekä työkäytännöistä, joilla tunnustetaan väkivallan merkit, osataan ottaa asia puheeksi sekä rohkaista asiakasta hakemaan hoitoa ja apua.

Alueet joissa on tehty jo vuosia työtä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi, ovat myös koulutuksen ja asiantuntemuksen kohdalla eri asemassa verrattuna seutukuntiin, joissa palveluita ja paikallisia verkostoja vasta kehitetään. Väkivaltatyön peruskoulutuksen lisäksi sosiaalialan henkilöstö tarvitsee säännöllistä jatkokoulutusta työnsä tueksi ja ammattiin valmistumisen jälkeen. Väkivallan tunnistamista ja työvälineiden kehittämistä koskevan erityiskoulutuksen tarve onkin sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön keskuudessa jatkuvaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 47.) Ammatillisten tutkintojen kuten myös sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon perusteissa onkin jo tarkistettu ammattitaitovaatimuksia, joissa korostuu erityisesti turvallisuus. Siihen sisältyy uudistetut tavoitteet lähi- ja parisuhdeväkivallan tunnistamisesta sekä sen puheeksi ottamisesta ja jatkohoidon ohjauksesta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 33.)

4.1 Väkivaltatyön koulutus verkossa

Väkivaltatyön koulutuksen järjestäminen luentopohjaisten kurssien avulla vaatisi sellaisia resursseja, joita ei ole ainakaan tällä hetkellä mahdollista tarjota Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa. Verkkoon sijoitettujen opintojen avulla opiskelijat voivat sen sijaan tutustua väkivaltatyön tärkeisiin teemoihin oman kiinnostuksensa ja osaamisensa mukaan, sillä verkko-opiskelu ei ole ajasta, paikasta tai opettajan läsnäolosta riippuvaista. Kokemuksemme mukaan verkosta löytyy myös paljon hyvää, jäsennettyä materiaalia väkivaltatyön teemoista.

Verkkotyöskentely on laaja käsite, mutta useimmiten se yhdistetään verkkokursseihin, joilla opiskellaan itsenäisesti esimerkiksi kotoa käsin. Tieto- ja viestintäteknikka antaa työvälineitä opetusjärjestelyihin, opettajan ja oppilaan väliseen viestintään ja oppimateriaalin jakeluun. Verkkokursseilla opiskelijan on mahdollista opiskella joustavasti omien aikataulujensa mukaan. Internet ja verkko-oppimateriaalit tarjoavat laajan aineiston, jota opiskelija voi käyttää hyödyksi opiskeluissaan milloin haluaa. (Keränen & Penttinen 2007, 2-3.)

4.2 Verkkotyöskentely opiskelumuotona

Oppimisenäkemyksissä on siirrytty opettajakeskeisestä oppijakeskeiseen. Oppija nähdään aktiivisena toimijana, joka valitsee itse mitä haluaa oppia omien tarpeidensa, kiinnostuksensa ja näkemyksensä perusteella. Lähiopetusta ei voida eriyttää jokaisen oppijan tarpeita vastaavaksi, sillä opettajalla on edessään yhtä aikaa koko oppijaryhmä. Verkko-opetuksessa opiskelija voi sen sijaan itse suunnata omaa oppimistaan valitsemalla itse, mihin asioihin syventyy ja käyttää aikaa. Tutut asiat voidaan käsitellä pintapuolisemmin ja uusiin tai vaativampiin oppimissisältöihin voidaan paneutua tarkemmin. (Kalliala 2002, 31.) Verkko-opiskelussa korostuu näin ollen oppijan aktiivinen ja itseohjautuva asenne sekä oppijan roolin muuttuminen passiivisesta tiedon vastaanottajasta aktiiviseksi tiedon tekijäksi (Nurmela & Suominen 2007, 18). Verkko-opetusta voidaan tarkastella myös sen mukaan, missä määrin se antaa opiskelijalle itsenäisyyttä sekä mahdollisuuksia kontrolloida ja ohjata omaa oppimistaan. (Heikkilä & Nevgi 2005, 22).

Verkko-opiskelun kautta opiskelun joustavuus lisääntyy ja koulutuksen saavutettavuus paranee. Monipuolinen materiaali elävöittää opiskelua ja opiskelun avoimuus lisääntyy. Verkkokurssin oppimisympäristö toteutetaan internetiä ja verkkoteknologiaa hyödyntäen ja se muodostuu pääsääntöisesti linkeistä, keskustelualueista ja tekstinkäsittelyohjelmista. (Matikainen & Manninen 2000, 18, 36, 76.) Silanderin (2003, 103) mukaan verkko-opiskelu on tietoverkkoja hyödyntävä avoin oppimisympäristö, joka luo puitteet tiedon aktiiviselle kehittymiselle ja rakentumiselle.

Verkko antaa oppimisympäristönä mahdollisuuden visualisoida oppimisprosessin ”punaisen langan” näkyväksi. Oppikirjamainen sisällön käsittely ei ole verkkotyöskentelyssä suotavaa, vaan verkon ehdoilla toimiva materiaali mahdollistaa pohdintoihin aktivoivan tekstin sekä muualla verkossa esiintyvien linkkien hyödyntämisen. Ohjaavan verkkomateriaalin tehtävänä on esimerkiksi tiedonhaussa ohjata asianmukaisille lähteille. (Nokelainen & Sointu 2003, 76–77.)

Verkossa voi edetä omaehtoisemmin kuin perinteisellä kurssilla, koska opiskelijan on mahdollista sovittaa opiskelu helpommin muuhun toimintaansa. Hyvän verkkokurssin ominaisuuksina on kuvattu selkeyttä, vuorovaikutteisuutta, hyvää sisältöä, monipuolisuutta, esteettistä ulkoasua ja hyvää linkitystä. (Heikkilä, Nevgi & Haarala-Muhonen 2005, 81.)

Verkkotyöskentely asettaa väkivaltatyön opiskelulle myös haasteita. Kiviniemi (2000, 48) toteaa, ettei verkkoympäristössä voida jatkuvasti olla tukemassa opiskelijoiden työskentelyä. Etäopetuksessa oppimisympäristöön ja sen sisältöihin kohdistuukin selkeät paineet. Materiaalien avulla on jäsennettävä oppimisprosessien etenemistä ja ennakoitava mahdollisia oppimisessa eteen tulevia ongelmia. Materiaalin tulee toimia ikään kuin ohjaajana ja opettajana. Verkko-opiskelussa opiskeltavien materiaalien esittämistavat, opiskelijoilta edellytettävät tehtävät sekä se, miten ympäristössä työskennellään vaikuttavat merkittävästi oppimisprosessiin.

Verkko-opetuksen laadun arviointi esimerkiksi oppimistuloksien perusteella on vaikeaa, koska opetuksella ja oppimistuloksilla ei ole suoraa yhteyttä, vaan opiskelija omalla työpanoksellaan ja motivaatiollaan vaikuttaa merkittävästi omaan oppimistulokseensa. Oppimisen tehokkuus onkin otettava huomioon verkkomateriaalin tuottamisessa. Tehokkuudella varmistetaan, että verkko-opiskelu tuottaa yhtä hyviä tai jopa parempia oppimistuloksia kuin perinteinen lähiopetus. Tämä edellyttää erityisesti verkko-oppimisympäristöjen suunnittelijoilta ymmärrystä niistä tekijöistä, jotka edistävät ja tukevat mielekästä oppimista verkko-opiskelussa. (Heikkilä, Nevgi & Haarala-Muhonen 2005, 34–35.)

Verkko-oppiminen on ajattelun, tuntemisen ja toiminnan kokonaisuus, jossa opiskelija sitoutuu oppimiseen ja ottaa itse vastuuta omista oppimiskokemuksistaan. Hän pohtii, tulkitsee ja etsii aktiivisesti uudesta asiasta merkityksiä ja pyrkii löytämään näille yhteyksiä mieleensä jo aikaisemmin muodostuneesta tiedosta. Merkityksellinen oppiminen edellyttää, että opiskelijalla on aikaisempaa, uuden asian kannalta oleellista tietoa, jotta hänen olisi mahdollista yhdistää uutta tietoa jo muodostamiinsa tietorakenteisiin. Yhtenä kriteerinä nähdään, että oppimateriaali mielenkiintoista, ja siihen on sisällytetty opiskeltavan asian olennaiset käsitteet ja lähtökohdat. Opiskelijan oma asenne vaikuttaa merkittävästi oppimiseen. Opiskelijan tulee tietoisesti ja aktiivisesti pyrkiä asioiden ymmärtämiseen. (Nevgi & Juntunen 2005, 45.)

5 Verkkokurssin toteuttaminen

5.1 Verkkokurssin suunnittelu ja toteutus

Verkkokurssin laatuun opiskelijan kannalta liittyy läheisesti se, miten oppimateriaali ja verkkoalusta on suunniteltu (Nyman & Kanerva 2005, 95). Verkko-opiskeluun tarkoitetut oppimisympäristöt ja oppimateriaalit on suunniteltava huolella etukäteen ja ympäristön tulee olla valmis ennen kuin opiskelijat aloittavat opiskelunsa. Opiskelija tarvitsee myös selkeät ohjeet siitä, miten kurssi suoritetaan sekä mistä saa apua ongelmia kohdatessa. (Heikkilä & Nevgi 2005, 26.)

Kuten kaikissa oppimisympäristöissä myös verkko-opiskelun suunnittelussa tulisi aina huomioida koulutukselle asetetut yleiset tavoitteet, arvot ja toimintaperiaatteet. Suunnitelmassa on huomioitava myös kohderyhmän yksilölliset ominaisuudet, tarpeet, erityispiirteet sekä erot. Suunnitteluvaihe vaatii tarkkaa pohtimista materiaalin sisällöistä sekä oppimiskäsityksestä. Huomioon täytyy ottaa myös verkko-opiskelun erityispiirteet kuten se, miten vuorovaikutus opiskelijoiden ja opettajan välillä toteutetaan. (Matikainen & Manninen 2000, 18, 36, 76.)

Verkkokurssin tekemiselle ja toteutukselle ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa. Jokaisen kurssin suhteen täytyy aina ottaa huomioon kurssin aikataulu sekä muita tilanteisiin vaikuttavia tekijöitä. Verkkokurssin suunnittelu on opiskelijan oppimisprosessin suunnittelua. Jotta tavoitteiden mukaiset asiat tulisi opittua, tulee miettiä mitä oppimateriaalia opiskelijan on käytävä läpi ja miten hänen tulee toimia. (Keränen & Penttinen 2007, 138.) Laadukkaan verkko-oppimateriaalin tuottaminen vaatiikin aikaa. Suunniteltaessa on tehtävä valinta käytettävästä oppimateriaalista ja tässä valinnassa tulee ottaa huomioon käytössä oleva aika. (Keränen & Penttinen 2007, 148–149.)

Silander & Koli (2003, 30) korostavat, että suunnittelijan tulee kiinnittää huomiota siihen, miten opiskelija saavuttaa kurssiin ja tehtäviin liittyvät tavoitteet. Tarvitaankin tietoa siitä, miten opiskelija voi ymmärtää ja oppia kyseiset asiat verkkokurssiopiskelun avulla ja miten hän prosessoii kyseistä tietoa. Opiskelijat prosessoivat ja käsittelevät opitut asiat eri tavoin, joten verkkokurssimateriaalin tekemisessä tulee tähdätä siihen, että opiskelija ymmärtää ja sisäistää materiaalin oleelliset asiat. Nokelainen & Sointu (2003, 75) lisäävät, että tieto työskentelytavoista ja tavoitteista auttaa opiskelijaa ymmärtämään, mitä häneltä odotetaan. Tavoitteiden sekä tehtävien laatimisessa onkin huomioitava myös opiskelijan aiempi osaaminen.

Oppimisympäristön tulee ohjata opiskelijaa omien päämäärien ja tavoitteiden syntymiseen. Ympäristön on pystyttävä tarjoamaan haasteita ja ongelmia, joita opiskelija pitää ratkaisemisen arvoisina. Oppimisympäristön tulee antaa palautetta ja siinä on mahdollistettava prosessin seuranta ja arviointi. Sen tulee edistää vuoropuhelua ja dialogisuutta. Verkkoympäristössä tämänkaltaisten asioiden huomioon ottaminen edellyttää erilaista suunnittelua, kuin tavallisessa luokahuoneopetuksessa. (Ropo 1996, Kiviniemi 2000, 48 mukaan).

5.2 Verkkokurssin opiskelumateriaali

Oppimisen kannalta on tärkeää herätellä ja ylläpitää opiskelijan motivaatiota. Verkkopöytäopiskelussa tähän tulee kiinnittää erityisesti huomiota, sillä opiskelija on

verkossa yksin ohjeiden ja opastusten kanssa. Hän ei pysty tarkentamaan tai kysymään asioita juuri sillä hetkellä, kun materiaalista tai tehtävistä nousee kysymyksiä. Siksi materiaali tulee rakentaa ennakoiden opiskelijan kysymyksiä ja ongelmia kurssin teemoissa ja tehtävissä. (Nokelainen & Sointu 2003, 78.)

Nokelaisen & Soinnun (2003, 72–73) mukaan verkkokurssin materiaalien suunnittelun lähtökohtana on pohtia, miten materiaalit ohjaavat opiskelijaa itsearvioivaan ja kriittiseen sekä koulutuksen tavoitteiden suuntaiseen opiskeluun. Erilaisilla materiaaleilla ja niiden toiminnallisilla toteutustavoilla pyritään ohjaamaan sekä oppimisprosessia että opiskelua. Myös Kiviniemi (2000 48, 56) painottaa, että verkossa toteutettavien opiskelumuuotojen kautta opiskelija täytyy saada ajattelemaan ja olemaan aktiivinen oman oppimisensa suhteen. Oppimisympäristön suunnittelijan tulee oppisisältöjen lisäksi miettiä tarkkaan, millaisilla toteutustavoilla ja muodoilla verkkoympäristössä suunnataan ja ohjataan itsenäisesti opiskelevaa aikuista.

Nokelainen & Sointu (2003 78, 81) korostavat, että yhtenä verkon tuomista mahdollisuuksista voidaan pitää materiaalien monimuotoisuutta. Verkkopohjainen oppimateriaali voi sisältää eri lähteistä koottua ja tarkoituksenmukaista oppimateriaalia, opettajan ja muiden asiantuntijoiden tuottamaa aineistoa sekä nettilinkkien kautta saavutettavaa materiaalia. Ohjaavan materiaalin tekstin tulee tiedon käsittelyn lisäksi aktivoida tiedon työstöön kysymysten, väittämien ja pohdintojen avulla. Kysymysten tulisi olla avoimia ja jättää opiskelijalle mahdollisuus tarvittavan tiedon hakuun ja oman tiedon tuottamiseen. Oppimista tukevat parhaiten sellaiset tehtävät, joissa opiskelijan oma ajattelu tulee verkossa näkyväksi esimerkiksi erilaisten pohtivien yksilötehtävien kautta.

Tiedon saavutettavuus on kasvanut merkittävästi internetin yleistymisen myötä. Verkko-opetuksessa oppimateriaalina voidaan hyvin käyttää hyödyksi verkosta jo löytyviä materiaaleja. Verkosta löytyy paljon käyttökelpoista tietoa esimerkiksi eri organisaatioiden verkkosivuilta sekä verkkojulkaisuista. (Silander & Koli 2003, 54.) Suuri osa verkkomateriaaleista perustuu tekstiperustaiseen viestintään. Tekstiperustaisen materiaalin luonne saattaa olla omiaan passivoimaan opiskelijaa. Tietoista huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten verkkoympäristössä

toteutettavista opetuskokonaisuuksista muodostuisi oppijan kannalta aktiivinen oppimiskokemus, jossa hyödynnetään multimedian erilaisia mahdollisuuksia ja ympäristön vuorovaikutteisia ominaisuuksia. (Dillenburger 1999, Kiviniemi 2000, 50 mukaan.)

Kalliala (2002, 59) huomauttaa, että verkossa sijaitsevan itseopiskelumateriaalin täytyy toimia ilman opettajan ohjeita ja neuvoja. Siinä ei saisi ilmetä sisällöllisiä tai teknisiä ongelmia. Materiaalin tulee kyetä säilyttämään opiskelijan mielenkiinto. Kiinnostuksen säilymiseen vaikuttaa paljon jo materiaalin ulkoasu, jonka suunnittelussa täytyy ottaa huomioon kurssin kohderyhmä. Aluksi kannattaa kartoittaa, millaista aiheeseen sopivaa materiaalia on jo olemassa. Nokelainen & Sointu (2003, 81) muistuttavat, että oppimateriaalin suunnittelussa eli sisällön tuottamisessa on tärkeää huomioida, millaisista osista kokonaisuus muodostuu, mikä on osien välinen suhde sekä mitä loogista rakennetta sisältö noudattaa.

5.3 Verkkokurssin tehtävät

Oppimistehtävät ovat keinoja saada opiskelija oppimaan uusia asioita. Opiskelija oppii tehtäviä työstämällä, jolloin hänelle syntyy uutta merkityksellistä tietoa. Oppimistehtävien kautta voidaan edistää muun muassa ongelmanratkaisutaitojen kehittymistä sekä olemassa olevan tiedon ja taidon harjoittamista. (Silander & Koli 2003, 45.)

Verkko-opiskelussa, kuten muussakin opiskelussa, tehtävä toimii useimmiten ohjeena, jossa kuvataan selkeästi ja yksiselitteisesti se, mitä opiskelijalta odotetaan. Tehtävän avulla ohjataan opiskelijaa hankkimaan tarvittava määrä tietoa, käsittelemään tietoa tehtävän kannalta oikealla tavalla sekä tuottamaan ohjeiden mukainen vastaus. (Nokelainen & Sointu 2003, 80.) Silander & Koli (2003, 45) lisäävät, että oppimistehtävät ovat opettajan menetelmällisiä työkaluja verkko-opetuksessa. Ne toimivat opettajan keskeisimpinä vaikuttamisen ja ohjauksen keinoina. Oppimistehtävät voivat olla esimerkiksi oppijaa aktivoivia tai motivoivia, opiskelijan aikaisempia käsityksiä esille tuovia, ongelmanratkai-

supohjaisia, uuden taidon kehittymistä ohjaavia, reflektiivisiä tai työskentelyotteen kehittymistä edistäviä.

Uuden oppiminen edellyttää, että opiskelija ratkoo ongelmia tai tutkii asioita, jotka voisivat olla hänen omassa työssään todellisia. Merkityksellisen oppimisen näkemyksissä painotetaan oppimisen tilannesidonnaisuutta ja sitä, että oppiminen tapahtuu harjoitellen todellisen elämän tilanteita. (Nevgi & Juntunen 2005, 45.) Yhtenä tehtävämuotona verkko-opinnoissa voidaankin käyttää casea, joka on käytännönläheinen ja usein motivoiva tapa lähestyä opiskeltavaa asiaa. Silanderin (2003, 163–165) mukaan case eli tapauskuvaus tuo verkko-opiskeluun pedagogiselta kannalta mielekkäitä sekä oppijaa motivoivia tekijöitä. Case voi olla esimerkiksi jotain tilannetta kuvaava teksti, videoleike tai artikkeli, joka yhdistää opeteltavat asiat todellisiin tilanteisiin.

Caseja voidaan käyttää verkko-opetuksessa muun muassa työelämästä nousevien ongelmien asettelun pohjana. Tällöin case tuo verkkoon esimerkin aidosta tilanteesta. Casella voidaan ohjata opiskelijoiden ongelmanratkaisua tavoitteiden kannalta mielekkääseen suuntaan. Tätä tehtävämuotoa voidaan käyttää myös reflektoinnissa, jolloin opiskelija peilaa omia tietojaan ja taitojaan suhteessa valmiiseen tapauskuvaukseen. Opiskelija voi esimerkiksi pohtia, onko hänellä riittävät tiedot ja taidot jonkin tietyn casen ratkaisemiseen. Casen käyttö onkin hyvä valinta silloin, kun halutaan opiskelijan sisäistävän nopeasti konkreettisia tietoja ja taitoja, joita tarvitaan tietyissä tilanteissa. (Silander 2003, 163–165.)

6 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä

Toiminnallisen opinnäytetyömme tuotoksena suunnittelemme ja toteutamme sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoille verkkokurssin ”Parisuhde- ja perheväkivallan tunnistaminen, puheeksi ottaminen ja ennaltaehkäisy”. Verkkokurssi tulee Pohjois-Karjalassa ammattikorkeakoulun käyttöön osaksi sosiaali- ja terveystieteiden koulutusten vapaavalintaisia opintoja.

Verkkokurssiin sisällytämme keskeistä tietoa turvallisen parisuhteen periaatteista sekä parisuhde- ja perheväkivallan ilmenemismuodoista. Tuomme myös esille niitä keinoja, joiden avulla voidaan tunnistaa olemassa olevia hyvinvointia uhkaavia riskejä asiakkaan parisuhde- ja perhetilanteessa. Esittelemme erilaisia tapoja, joiden kautta työntekijä voi ottaa huolensa puheeksi asiakkaan kanssa. Käymme myös läpi erilaisia mahdollisuuksia edistää väkivallan ennaltaehkäisyä.

Verkkokurssimme tarkoitus on lisätä sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tietoutta parisuhde- ja perheväkivallasta, kasvattaa heidän valmiuksiaan tunnistaa väkivallan riskejä sekä ottaa huolensa puheeksi asiakkaan kanssa. Kurssin tehtävien kautta haluamme kannustaa opiskelijoita omaan aktiiviseen pohdintaan sekä omien tietojen ja taitojen kartuttamiseen sekä testaamiseen. Kurssin avulla pyrimme lisäämään opiskelijoiden valmiuksia toteuttaa väkivaltaa ennaltaehkäisevää työtettä omassa työssään sekä hahmottamaan ennaltaehkäisevän työn merkitystä yhteiskunnallisella tasolla.

7 Parisuhde- ja perheväkivallan tunnistaminen, puheeksi ottaminen ja ennaltaehkäisy -kurssi

Idean opinnäytetyöhön saimme Joensuussa toimivan Ajoissa apua perheväkivaltaan -hankkeen työntekijältä. Hankkeen tavoitteena on varhaisen tunnistamisen sekä puuttumisen menetelmien kehittäminen parisuhde- ja perheväkivaltatyössä (AAP-hanke 2010). Työnsä kautta hankkeen työntekijät ovat huomanneet, että sosiaali- ja terveysalan koulutuskokonaisuuksiin olisi tärkeää sisällyttää tietoa väkivaltatyön ennaltaehkäisemisestä ja varhaisesta puuttumisesta. Ajoissa apua perheväkivaltaan -hankkeen työntekijät ehdottivat, että voisimme opinnäytteenämme luoda Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille kurssin, jossa käsitellään näitä teemoja. Myös oman kokemuksemme mukaan parisuhde- ja perheväkivaltaa käsitellään sosiaali- ja terveysalan opinnoissa hyvin vähän, joten koimme kurssin luomisen tärkeänä ja mielenkiintoisena tehtävänä.

Kurssi toteutetaan verkossa osana vapaavalintaisia opintoja, sillä se oli resurssit huomioiden ainoa mahdollinen toteutustapa. Kontaktiopetus tarjoaisi yhteisiä oppimistilanteita ja kanssakäymistä muiden opiskelijoiden ja opettajan kanssa mutta sen toteuttamiseksi tarvitaan sekä opettajia että luokkatiloja. Verkossa toteutettuna kaikilla opiskelijoilla on sen sijaan yhtäläinen mahdollisuus suorittaa kyseinen kurssi.

Uskomme, että opiskelijat valitsevat vapaavalintaisia opintoja niiden kiinnostavuuden sekä mielekkään ja helpon suoritustavan innostamina. Päätimme suunnitella kurssistamme kahden opintopisteen kokonaisuuden, sillä se on riittävän pieni laajuus suoritettavaksi osana muita opintoja. Kurssin tarkoitus on toimia johdatuksena siinä käsiteltäviin aiheisiin, joten mielestämme tästäkään syystä kurssista ei ollut aiheellista rakentaa laajempaa. Koska perheväkivaltaa ei käsitellä pakollisissa opinnoissa juuri ollenkaan, koimme tärkeäksi, että mahdollisimman moni opiskelija pääsisi tutustumaan aiheeseen toteuttamamme kurssin avulla.

7.1 Kurssin aihevalinnat

Ajoissa apua perheväkivaltaan -hankkeen työntekijä on toiminut opinnäytetyömme yhteyshenkilönä, ja ohjannut meitä koko prosessimme ajan. Häneltä olemme myös saaneet materiaalia opinnäytteemme tueksi. Aloitimmekin prosessin käymällä läpi näitä materiaaleja, etsimällä tietoa väkivallan teemoista sekä keskustelemalla yhteyshenkilömme kanssa siitä, millaiset asiakokonaisuudet hyödyttäisivät parhaiten kurssimme suorittavia opiskelijoita.

Sosiaali- ja terveysalan työntekijä voi hyvin moninaisissa työtehtävissään kohdata parisuhde- ja perheväkivaltaa ja tilanteita, joissa sen syntymiselle voidaan havaita riskejä. Tästä syystä päätimme keskittyä verkkokurssissamme väkivallan ja sen riskien tunnistamisen sekä puheeksi ottamisen teemoihin. Väkivaltaa kokeneen tai käyttäneen voi olla vaikeaa kertoa parisuhteessa tai perheessä esiintyvistä väkivallasta ja henkisen väkivallan käyttöä ei usein edes osata mieltää väkivallaksi. Koska asiakkaat eivät yleensä kerro väkivallasta

suoraan, tulee työntekijän osata nähdä siihen viittaavat pienetkin merkit. Yhtä tärkeää on osata ottaa asia puheeksi, jotta uhri sekä tekijä voidaan saattaa avun piiriin. Mielestämme oli näin ollen oleellista liittää kurssiin konkreettista tietoa siitä, kuinka väkivallan voi ottaa puheeksi ja miten siitä tulisi kysyä asiakkaalta.

Itse väkivallan muotojen ja riskien esittely oli olennaista, sillä niiden tuntemus on ensimmäinen askel tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen. Riskien esittelyn ohella päätimme tuoda esille myös piirteet, jotka kuuluvat turvalliseen ja hyvinvoivaan parisuhteeseen tai perheeseen. Työntekijän on tärkeää hahmottaa, millaisista asioista turvallinen ja hyvinvoiva parisuhde tai perhe rakentuu, jotta hän voi ohjata ja auttaa asiakasta.

Ajoissa apua perheväkivaltaan –hanke (2010) tuo esille, että työntekijöiden pitäisi korjaavan työn ohella kiinnittää enemmän huomiota myös ennaltaehkäisevään työotteeseen. Ennaltaehkäisytyössä oman roolinsa hahmottamisen lisäksi opiskelijan on tärkeää myös tiedostaa, miten ennaltaehkäisyä voidaan toteuttaa yhteiskunnallisella tasolla. Tiedottamisen ja asenteisiin vaikuttamisen kautta on mahdollista edistää väkivaltakielteisyyttä yhteiskunnassamme. Korjaava väkivaltatyö on yhteiskunnalle kallista, joten ennaltaehkäisyyn keskittyminen on sekä inhimillisesti että taloudellisesti parempi vaihtoehto. Tästä johtuen väkivallan ennaltaehkäisy nousi yhdeksi keskeiseksi teemaksi myös verkkokurssimme materiaaleissa ja tehtävissä.

7.2 Kurssin suunnittelu ja toteutus

Koska päätimme toteuttaa kurssin verkossa, oli meidän seuraavaksi perehdyttävä siihen, miten verkko-opintoja suunnitellaan ja toteutetaan. Etsimme tietoa siitä, mitä asioita nimenomaan verkossa toteutettavissa opinnoissa tulee ottaa huomioon, millaista materiaalia verkkoon on hyvä sijoittaa ja millaiset tehtävät edesauttavat parhaiten oppimista verkossa.

Kurssissa käsiteltävien teemojen valitsemisen sekä verkko-opiskelun periaatteisiin tutustumisen jälkeen aloimme pohtia mahdollisia tavoitteita kurssillemme. Päädyimme konkreettisiin tavoitteisiin, jotka opiskelijan on realistista saavuttaa. Tavoitteena on, että kurssin suorittamisen jälkeen opiskelija tietää, mistä asioista turvallinen ja hyvinvoiva parisuhde koostuu. Hän myös osaa nimetä väkivallan eri muotoja sekä oppii tunnistamaan erilaisia riskitekijöitä, jotka voivat edeltää väkivaltaa. Opiskelija oppii myös tuntemaan ja soveltamaan väkivallan puheeksi ottamisen periaatteita, pohtimaan omaa rooliaan sekä tiedostamaan vastuunsa väkivallan ennaltaehkäisyssä.

Perehdyttyämme verkko-opettamiseen sekä määritettyämme kurssin tavoitteet, aloimme suunnitella kurssin materiaaleja. Kävimme läpi jo olemassa olevia, saman oppimäärän laajuisia verkkokursseja, jotta saisimme selkeän kuvan siitä, miten laajasti voimme käsitellä aiheitamme kurssissamme. Jo olemassa oleviin kursseihin tutustuminen antoi myös kuvaa siitä, millaisia ja minkä laajuisia tehtäviä kurssiin on järkevää sisällyttää. Kävimme myös läpi erilaisia nettisivustoja parisuhde- ja perheväkivallasta. Huomasimmekin, että internetissä on jo ennestään paljon hyvää materiaalia ja tietoa käsiteltävistä aiheista, ja päätimme hyödyntää niitä itse tuottamiemme materiaalien lisäksi.

Toteutuksen aloitimme materiaalin kokoamisella. Päädyimme jakamaan materiaalit kolmeen eri osioon: turvallinen parisuhde ja väkivallan muodot, tunnistaminen ja puheeksi ottaminen sekä väkivallan primaaripreventio. Teimme jokaisesta pääteemastamme PowerPoint-esitykset, joihin sisällytimme ne olennaiset asiat, jotka opiskelijan olisi tärkeää kurssin aikana sisäistää. Materiaalissamme pyrimme mahdollisimman selkeään ja mielenkiintoiseen esitystapaan, jotta opiskelija kokisi materiaaliin perehtymisen kiinnostavaksi ja helposti ymmärrettäväksi. Materiaalien oheen kokosimme verkosta löytämämme linkit, joista löytyi mielestämme kurssia ajatellen hyödyllistä aineistoa.

Kurssin tehtäviä suunnitellessamme koimme tärkeäksi, että opiskelija pääsisi tehtävissä kokoamaan löytämäänsä olennaista tietoa, pohtimaan asioita syvemmin sekä ilmaisemaan omia näkökantojaan. Tästä syystä päätimme ottaa yhdeksi tehtävämuodoksi esseen kirjoittamisen. Mielestämme oli myös tärke-

ää, että opiskelija voisi tehtävien kautta testata omia tietojaan ja taitojaan siitä, kuinka hän itse toimisi tietyissä asiakastilanteissa, joissa olisi aiheutta epäillä väkivaltaa. Tämän vuoksi päätimme käyttää toisena tehtävämuotona casea, jossa opiskelija pääsee siirtämään oppimaansa tietoa todellisuutta vastaaviin tilanteisiin. Opiskelijat harjoittelevat tunnistamaan erilaisia väkivallan riskejä ja muotoja case-tehtävien avulla.

Verkkokurssin materiaali on paikoitellen haastavaa ja opiskelija hyötyy siitä eniten, jos hänelle on kehittynyt kyky reflektoida aineiston herättämiä tunteita. Jos opiskelijalla on aiempaa kokemusta asiakastilanteista, hänelle on luultavasti jo muodostunut käsitys omasta toiminnastaan ja tunnereaktioistaan vaikeissakin asiakastilanteissa. Näin hän kykenee eläytymään tehtäviin luontevammin ja realistisemmin. Tehtäviä ratkaistakseen hänellä on myös hyvä olla tietoa sosiaali- ja terveysalan perusteista sekä eettisistä periaatteista. Tästä syystä suosittelemme verkkokurssiimme opiskelijoille, joilla on jo aikaisempaa kokemusta asiakastyöstä sekä tietopohjaa sosiaali- ja terveysalan työstä.

7.3 Kurssin kuvaus

Kurssi hahmottui lopulliseen muotoonsa, kun rakensimme kurssin Moodle-ympäristöön. Jäsensimme Moodleen kurssin eri osiot ja kuhunkin osioon kuuluvat materiaalit ja oppimistehtävät. Ensimmäisessä osiossa opiskelija tutustuu turvallisen parisuhteen periaatteisiin sekä parisuhteessa tai perheessä ilmeneviin väkivallan muotoihin. Tähän osioon liitimme koostamamme PowerPointesitykset turvallisesta parisuhteesta ja väkivallan muodoista sekä Nettiturvakodin sivuilta löytyvän testin parisuhteen turvallisuudesta. Materiaaleja täydensimme Nettiturvakodin, Naisten Linjan sekä Lyömättömän Linjan verkkosivuilla, joista opiskelija löytää lisää tietoa tasa-arvoisesta parisuhteesta sekä väkivallan muodoista. Ensimmäisen osion tehtävänä on essee, jossa opiskelija pohtii materiaalien avulla, millaisista asioista turvallinen parisuhde koostuu ja mitkä asiat voivat vahingoittaa parisuhdetta.

Toisessa osiossa opiskelija harjoittelee tunnistamista ja puheeksi ottoa. Materiaaleina ovat tekemämme PowerPoint-esitykset sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Nettiturvakodin verkkosivut, joissa esitellään parisuhteessa tai perheessä esiintyviä väkivallan riskejä ja puheeksi ottamisen välineitä. Materiaaleista löytyy muun muassa esimerkkikysymyksiä ja konkreettisia neuvoja, joita työntekijä voi käyttää apunaan ottaessaan huolensa puheeksi asiakkaan kanssa. Lisäksi osiosta löytyy kyselylomakkeita, joita käytetään esimerkiksi äitiysneuvolassa puheeksi ottamisen välineinä. Tähän osioon liitimme case – tehtävät, joissa esitellään kaksi erilaista asiakastilannetta. Opiskelijan tehtävänä on löytää näistä tilanteista mahdollisia väkivallan riskejä ja muotoja, sekä pohtia, kuinka hän itse toimisi työntekijänä kyseisissä tilanteissa.

Kolmannessa osiossa opiskelija perehtyy ennaltaehkäisevään väkivaltatyöhön. Osioon kokoamassamme PowerPoint-esityksessä käsitellään ennaltaehkäisevää työtettä työntekijän näkökulmasta, sekä avataan erilaisia tapoja ja mahdollisuuksia väkivallan ennaltaehkäisyyn yhteiskunnallisella tasolla. Osiossa on myös linkki Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivulle, josta löytyy muun muassa tietoa sosiaali- ja terveystoimelle asetetuista lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn suosituksista. Lisäksi opiskelija voi tutustua kahteen kyselyyn, jotka koskevat nuorten seurustelua ja parisuhteen hyvinvointia. Tämän osion tehtävänä opiskelija pohtii, kuinka hän voi omassa tulevassa työssään edistää väkivallan ennaltaehkäisyä. Tehtävässä opiskelija käy läpi myös niitä keinoja, joiden avulla väkivallan ennaltaehkäisyä voidaan toteuttaa yhteiskunnassamme.

Tarkoituksena on, että opiskelija tutustuu materiaaleihin ja tekee tehtävät osio kerrallaan, ensimmäisestä osiosta aloittaen. Kurssi on rakennettu niin, että opiskelija voi hyödyntää edellisten osioiden kautta opittua tietoa seuraavien osioiden tehtävissä. Mielestämme oli mielekäästä aloittaa käsittelemällä ensin sitä, mitä hyvinvoiva ja turvallinen parisuhde ylipäättään tarkoittaa ja toisaalta käymään läpi väkivallan erilaisia muotoja. Näiden asioiden tuntemus antaa pohjaa väkivallan tunnistamiselle ja puheeksi ottamiselle, mitä käsitellään seuraavassa osiossa.

Viimeisessä osiossa etenemme työntekijän näkökulmasta yhteiskunnalliseen näkökulmaan. Tehtävät palautetaan Moodleen kurssin ohjaajan arvioitavaksi. Arviointiin sekä kurssin aikataulutukseen liittyvät seikat jäävät sosiaali- ja terveysalan opettajien ratkaistavaksi. Tällä hetkellä emme vielä tiedä, missä vaiheessa kurssi on mahdollista toteuttaa tai kuka toimii kurssin ohjaajana.

Parisuhde- ja perheväkivallan teema nostaa pintaan tunteita ja herättää kysymyksiä. Verkko-opintojen yhteydessä opiskelija ei voi kuitenkaan keskustella ajatuksistaan ja tunteistaan opetusryhmän kesken tai ohjaajan kanssa. Tämän vuoksi mielestämme on tärkeää rakentaa verkon oppimistehtävät sellaisiksi, että opiskelija niiden kautta pystyy pohtimaan ja käsittelemään materiaalin nostattamia tunteita ja ajatuksia.

Päädyimmekin siihen, että verkkokurssi on tarkoitettu toista tai kolmatta vuotaan opiskeleville opiskelijoille. Tässä vaiheessa opintoja opiskelijalle on luultavasti jo muodostunut käsitys siitä, miten omia tunnereaktioitaan voi käsitellä ja reflektoida. Verkkokurssin sisältö ja tehtävät voivat olla jossakin määrin haastavia, joten opiskelijan on hyvä omata perusteet sosiaali- ja terveysalan eettisistä periaatteista. Opiskelijan on myös helpompi peilata tunteitaan ja toimintaansa kurssin tehtäviin, kun hänellä on jo jonkinlaista kokemusta aikaisemmista käytännön harjoitteluista.

7.4 Kurssin arviointi

Saimme verkkokurssistamme arvioinnin suullisena sekä kirjallisena palautteena. Arvioijina toimivat kaksi Pohjois-karjalan ammattikorkeakoulun neljännen vuosikurssin sosionomiopiskelijaa sekä Ajoissa apua perheväkivaltaan -hankkeen työntekijä. Opiskelijoiden mukaan kurssin tavoitteet ovat selkeitä ja johdonmukaisia suhteessa kurssin tehtäviin. Opiskelijat pitivät myös verkkokurssin aiheita mielenkiintoisina sekä tarpeellisina, sillä parisuhdeväkivaltaa ja ylipäättään parisuhdetta aiheena käsitellään liian vähän opintojen aikana. (Sosiaalialan neljännen vuosikurssin opiskelijat 2012.)

PowerPoint-esitykset olivat opiskelijoiden mielestä selkeitä ja sen verran tiiviisti esitettyjä, että teksti oli helppolukuista ja siihen jaksoi keskittyä. Myös jokaisesta asiosta löytyvien nettilinkkien hyödyllisyyttä korostettiin. Tehtävistä opiskelijat antoivat erityisen hyvää palautetta. He totesivat, että case-tehtävien avulla opiskelijalla on hyvä mahdollisuus pohtia lukemaansa tietoa ja yhdistää sitä omaan toimintaansa. Tehtävät olivat opiskelijoiden mukaan myös sopivan pituisia kurssin laajuuteen nähden. (Sosiaalialan neljännen vuosikurssin opiskelijat 2012.)

Hanketyöntekijällä puolestaan on kokemusta siitä, millaisista parisuhde- ja perheväkivaltaan liittyvistä asioista työntekijöillä on liian vähän tietoa. AAP-hankkeen työntekijä on jo pidempään toivonut, että sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelmiin sisällytettäisiin tietoa parisuhde- ja perheväkivallan tunnistamisesta ja ennaltaehkäisystä. Tästä syystä hän oli erityisen tyytyväinen siihen, että tällainen opintokokonaisuus on vihdoinkin mahdollista toteuttaa. Hänen mielestään kurssimme oli selkeä kokonaisuus, joka sisälsi juuri niitä asioita, joita työntekijän on tärkeää työssään tietää. (Ajoissa apua perheväkivaltaan – hankkeen työntekijä 2012.)

8 Pohdinta

Väkivaltatyö on vasta viime vuosina löytänyt paikkansa sosiaali- ja terveyspalveluiden kentällä, mutta työn kehittäminen on vielä hyvin pitkälti kolmannen sektorin toimijoiden varassa. Onkin huomattavissa, että murros julkiselle ja yksityiselle sektorille tapahtuu lähivuosina. Tämän vuoksi itse työ ja sen toimintatavat tarvitsevat vielä kehittämistä. Keskeisimpiä tekijöitä väkivaltatyön omaksumisessa ovat tietojen ja taitojen kouluttaminen sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sekä ennaltaehkäisevien ja tiedottavien toimintatapojen juurruttaminen eri toimintaympäristöihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 3, 21.)

Opinnäytetyömme on merkittävä, sillä vastaavanlaista koulutusta ei ole vielä olemassa Pohjois-karjalan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan koulu-

tusohjelmissa. Uskomme, että lähes jokainen tuleva sosiaali- ja terveysalan opiskelija joutuu työssään kohtaamaan väkivaltaan liittyviä teemoja. On tärkeää, että opiskelijoille annetaan tietoa väkivaltaan liittyvistä ilmiöistä jo opiskeluaikana. Opiskelijoiden on hyvä saada koulutuksensa aikana välineitä ja valmiuksia, joiden kautta he pystyvät puuttumaan väkivaltaan omassa työssään. Työntekijällä ei välttämättä tarvitse olla valmiita vastauksia tai kykyä auttaa asiakasta kaikissa tilanteissa, vaan olennaista on se, että työntekijä osaa etsiä tietoa ja ohjata asiakasta hakemaan apua.

Asiakastilanteissa työntekijän on pystyttävä reagoimaan asiakkaan kertomaan niin, että omat tunteet eivät ole hallitsevia tai negatiivisia. Työntekijän on oltava tukena ja kuuntelevana osapuolena, eikä millään tavalla pahentaa asiakkaan ahdistusta tilanteessa. Väkivaltaa kokeneen voi olla vaikeaa saada tukea ja apua lähipiiristään, sillä aihe koetaan usein kiusalliseksi ja sitä voidaan vähätellä. Työntekijän on tärkeää olla se ihminen, jolle voi kertoa omista kokemuksistaan niitä häpeilemättä. (Husso 2003, 252–253.)

Koimme tärkeäksi, että kurssissamme käsitellään myös väkivallan ennaltaehkäisytyötä, sillä tänä päivänä erityisesti sosiaali- ja terveysalalla ennaltaehkäisystä puhutaan ja sen tärkeyttä korostetaan. Kentällä olevan työntekijän on hyvä miettiä, mitä ennaltaehkäisevä väkivaltatyö on hänen omassa työssään ja kuinka hän voi itse vaikuttaa asiakkaan tilanteisiin niin, että ongelmien syntyminen estettäisiin. Kun puhutaan parisuhde- ja perheväkivallan tunnistamisesta ja puheeksi ottamisesta, ovat avainasemassa eri sosiaali- ja terveysalan osaajat. Joensuussa toteutetun AAP-hankkeen puitteissa on pidetty yksittäisiä luentoja ennaltaehkäisevästä väkivaltatyöstä eri koulutusaloilla, mutta opetuksen olisi tärkeää olla yksi osa sosiaali- ja terveysalojen koulutusta.

Vaikka väkivaltakoulutusta ei ole vielä saatu osaksi koulutuskokonaisuuksia, verkkokurssimme avulla opiskelijat saavat pintaraapaisun väkivaltatyön perusteista. Verkkokurssin olemassaolo ei vielä kuitenkaan takaa sitä, että opiskelijat suorittaisivat sen. Eri koulutusalojen opettajilla on nyt vastuu markkinoida ja tiedottaa verkossa olevasta parisuhde- ja perheväkivallan kurssista.

8.1 Työn eettisyys ja luotettavuus

Verkossa on vaikeaa saada aikaan vuorovaikutusta, jota lähiopetuksessa syntyy, kun oppilaat työstävät ideoitaan yhdessä ja kertovat kokemuksiaan. Keskusteluryhmien avulla verkkoon on kuitenkin mahdollista rakentaa väylä ajatusten vaihdolle, kommenteille ja kysymyksille. (Kalliala 2002, 79–80.) Koska emme vielä tässä vaiheessa tiedä, miten verkkokurssimme opetus järjestetään, joutuimme jättämään keskustelualueen kurssistamme pois. Kurssin vapaavalintaisuus vaikuttaa myös siihen, että opiskelijoiden vaihtuvuus kurssilla on epäsäännöllistä, mistä johtuen keskustelua on vaikeampi synnyttää ja ohjata. Keskustelun mahdollisuus edistäisi kuitenkin oppimista ja opiskeltavien aiheiden työstämistä. Mielestämme kurssiin tulisi jatkossa synnyttää myös väylä keskustelulle ja kommenteille mahdollisuuksien mukaan.

Verkko-opiskelussa opiskelija ei pysty tarkentamaan tai kysymään asioita opettajalta sillä hetkellä, kun materiaalista tai tehtävistä nousee kysymyksiä. Siksi materiaali tulee rakentaa ennakoiden opiskelijan pulmia kurssin teemoissa ja tehtävissä. (Nokelainen & Sointu 2003, 78.) Kurssin arvioineiden opiskelijoiden mielestä kurssin materiaalit ja tehtävät olivat selkeitä ja ohjasivat opiskelua niin, ettei kurssin suorittamisessa ollut ongelmia.

Parisuhde- ja perheväkivallasta nousevat tunteet ja mielipiteet tekevät aiheesta varsin arkaluonteisen. Aiheeseen liittyviä kysymyksiä tulee aina lähestyä hienotunteisesti ja varsinkin työn eettisiä näkökulmia tulee pohtia tarkkaan. Verkko-kurssin suunnittelussa ja tuottamisessa kohtasimme monia asiayhteyksiä, joissa pohdimme kuinka asia tulisi ilmaista mahdollisimman ymmärrettävästi ja selkeästi. Tässä kohtaa myös opiskelijan on hyvä muistaa, että aiheesta nousevia tunteita on tärkeää käsitellä ja reflektoida.

Opinnäytetyömme tuotoksen luotettavuus ja käytettävyys voidaan perustella saamiemme arviointien pohjalta. Opiskelijat arvioivat, että kurssin tavoitteet ovat realistisia ja kurssin sisältö antaa välineet näiden tavoitteiden saavuttamiseen. Verkkokurssimme käytettävyyttä voidaan perustella myös sillä, että kurssi soveltuu hyvin myös henkilöille, jotka ovat jollakin tavalla kosketuksissa väkivalta-

teeman kanssa. Vaikka kurssi on esisijaisesti suunnattu sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille, materiaali voi hyödyttää mielestämme myös henkilöitä, jotka eivät työssään välttämättä kohtaa parisuhde- ja perheväkivaltaa, mutta joita kiinnostaa väkivaltaan liittyvät teemat.

Verkkokurssin luotettavuutta voidaan perustella myös sillä, että teimme työmme käyttäen luotettavaa, mahdollisimman uutta tietoa parisuhde- ja perheväkivalta. Saimme paljon kirjallisuutta AAP-hankkeen työntekijältä, joka on jo pitkään kerännyt erilaista materiaalia teemaan liittyen. Työntekijä oli mukana koko prosessimme ajan. Pidimme hänet ajan tasalla siitä, mitä olemme saaneet aikaiseksi sekä kysyimme säännöllisesti hänen mielipidettään kurssin sisällön suhteen. Hän on tehnyt vuosia perheväkivaltatyötä, joten ohjauksen asiantuntemus lisäsi työskentelymme luotettavuutta.

8.2 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyömme oli prosessina opettavainen ja aiheena erittäin mielenkiintoinen. Opinnäytetyömme parissa pääsimme laajasti perehtymään parisuhde- ja perheväkivaltaan ilmiönä. Olemme oppineet paljon parisuhde- ja perheväkivalta tutustuessamme aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen sekä tuottaessamme kurssin materiaaleja. Prosessin aikana olemme hahmottaneet, miten monenlaisia piirteitä ja ulottuvuuksia väkivallan käyttöön voi liittyä. Käydessämme läpi eri väkivallan muotoja, erityisesti henkisen väkivallan piirteet ovat herättäneet meissä kummassakin tunteita ja olemme alkaneet kiinnittää niihin huomiota myös omassa lähipiirissämme. Opinnäytetyön tekeminen on saanut meissä aikaan kiinnostusta toimia väkivaltateemojen kanssa myös tulevassa työssä.

Lähtökohtaisesti meitä kiinnosti laadullisen tai toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen. Koska parisuhde- ja perheväkivalta kiinnosti meitä aiheena hyvin paljon, tartuimme AAP-hankkeen työntekijältä saatuun ideaan opintokokonaisuuden rakentamisesta. Tästä lähti ajatus toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamiseen. Olisimme itsekin toivoneet omaan koulutukseemme lisää tietoa parisuhde- ja perheväkivallasta, joten olimme motivoituneita suunnittelemaan ja toteut-

tamaan tällaista koulutusta. Tehtävä oli siinäkin mielessä meille sopiva, että pystyimme helposti työtä tehdessämme eläytymään opiskelijoiden rooliin ja pohtimaan oman kokemuksemme kautta, millainen sisältö ja millaiset tehtävät edesauttavat oppimista parhaiten.

Aluksi meistä tuntui, että toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen vaatisi enemmän työtä kuin esimerkiksi laadullisen tutkimuksen toteuttaminen. Hyvin nopeasti työtä aloittaessamme näimme, että toiminnallisen opinnäytetyön työstäminen voi olla jopa mielekkäämpää kuin tutkimuksellisen opinnäytetyön tekeminen. Mielekkääksi koimme erityisesti sen, että pääsimme tekemään konkreettista tuotosta. Toiminnallinen työ oli myös itsellemme tutumpaa kuin tutkimuksen tekeminen, sillä olemme opintojemme aikana päässeet harjoittelemaan ja suunnittelemaan enemmän toiminnallisia töitä esimerkiksi kehittämistyön merkeissä.

Mielestämme oli ammatillisesti kasvattavaa hahmottaa ja tuoda materiaaleissamme esille juuri ne oleelliset asiat, jotka opiskelijan on tärkeää oppia ja tietää tulevassa työssään. Opettavaista oli myös pohtia, kuinka tuomme esille valitsemamme teemat kurssissamme. Asiat tulee tuoda esille selkeästi ja konkreettisesti niin, että opiskelija voi soveltaa oppimaansa todellisiin käytännön tilanteisiin tulevassa työssään. Onnistuimme kokoamaan olennaiset asiat kurssin sisältöön ja toteuttamaan materiaaleista opiskelijalle mielenkiintoisen kokonaisuuden.

Koimme, että aiheemme ja tehtävämme olivat selkeästi rajattuja. Tästä syystä myös raportin kirjoittaminen eteni mutkattomasti ja loogisesti. Prosessin aikana olemme pystyneet hahmottamaan työhöme kuuluvat olennaiset teemat ja olemme välttäneet epäolennaisten asioiden käsittelyä. Opinnäytetyömme aikana opimme myös pitkäjänteisyyttä. Prosessina työ oli pitkäkestoinen, mikä vaati meiltä ajan käytön suunnittelua ja tavoitteellista työskentelyä. Raportin kirjoittamista helpotti myös se, että koko työskentelyn ajan pidimme päiväkirjaa prosessin vaiheista ja etenemisestä. Näin pystyimme palaamaan aikaisempiin vaiheisiin ja arvioimaan, olemmeko edenneet tavoitteiden ja aikataulun mukaan.

Opinnäytetyön tekeminen on merkittävä osa opintojamme mutta koemme, että se on vain kuitenkin yksi oppimistehtävä muiden joukossa. Prosessin aikana emme kokeneet työtä liian raskaaksi tai stressaavaksi, sillä aihe oli meistä hyvin mielenkiintoinen ja selkeä. Prosessia helpotti se, että teimme työmme parityönä. Näin pystyimme jakamaan mielipiteitä ja vertailemaan eri näkökulmia työhön liittyen.

Haasteellista oli se, että meillä ei ollut verkko-opetuksesta tai sen periaatteista aikaisempaa kokemusta. Meidän tuli erityisesti perehtyä siihen, millaisia asioita tulee huomioida verkkokurssin suunnittelussa sekä toteutuksessa. Haasteena koimme myös sen, että kurssin täytyy olla toimiva ilman varsinaista ohjaajaa. Materiaali ja tehtävät tuli tehdä niin, että ne ovat riittävän tiedottavia eikä kurssin sisällössä tai tehtävienannoissa synny epäselvyyksiä, joita opiskelija ei voisi itse ratkaista.

8.3 Jatkokehitysideat

Parisuhde- ja perheväkivallan koulutus olisi tärkeää sisällyttää alan koulutukseen pakollisina opintoina, sillä tänä päivänä alan ammattilainen ei voi välttyä näiden teemojen kohtaamiselta. Laatimamme kurssi ei yksinään anna tarpeeksi tietoa aiheesta. Tuottamamme materiaalin lisäksi voitaisiin jatkossa laatia lisää materiaaleja sekä kehittää kontaktiopetusta, jotta opiskelijat pääsisivät keskustelemaan yhdessä väkivaltaan liittyvistä teemoista sekä harjoittelemaan asiakastilanteisiin liittyviä tunnistamisen ja puheeksi ottamisen keinoja. Tällainen laajennettu opintokokonaisuus voitaisiin jatkossa ottaa osaksi pakollisia opintoja.

Kurssi olisi oivallinen lisäkoulutusmahdollisuus myös henkilöille, jotka jo työskentelevät sosiaali- ja terveysalalla. Lapsi-, nuoriso- ja perhetyötä tekevät järjestöt voisivat myös käyttää kurssimme materiaaleja vapaaehtoistensa kouluttamisessa. Vapaaehtoisilla ei välttämättä ole minkäänlaista sosiaali- ja terveysalan ammatillista koulutusta. He voivat kuitenkin kohdata vapaaehtoistyössään tilanteita, joissa olisi hyvä olla tietoa ja osaamista siitä kuinka toimia.

Lähteet

- AAP-hanke. 2010. Toimintasuunnitelma 2010.
http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/jasenyhdistykset/violavakivallasta_vapaaksi_ry/hankkeet/ajoissa_apua_perhevakivaltaan_aa/ajankohtaista/ 22.10.2012
- Ajoissa apua perhevakivaltaan -hankkeen työntekijä. 2012. Viola Ry. Suullinen palaute. 2.10.2012.
- Dufva, V. 2001. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 25. Mikä lapsella hätänä? Perhevakivalta koulun henkilöstön näkökulmasta. Helsinki. Nykypaino Oy.
- Ensi- ja turvakotien liitto ry. 2006. Perhe- ja parisuhdeväkivalta – Auttamisen käytäntöjä. Hämeenlinna. Karisto Oy.
- Erwin, P. 2005. Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Helsinki. WSOY.
- Folkhälsan. 2010. Respekt och dess motsats: våld. Teoksessa Barbro, N. & Andersson, G. (toim.). DejtPARK – Underlag för dialoger kring sällskapande och parbildning. 33-45.
- Holmberg, T. 2000. Lapset ja perhevakivalta. Hämeenlinna. Karisto Oy.
- Holma, M.J., Wahlström, J. 2005. Iskuryhmä - Miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle –ryhmissä. Helsinki. Yliopistopaino.
- Huhtalo, P., Kuhanen, J., Pyykkö, E. 2003. Kotona turvassa, katkaise väkivallan kierre. Vantaa. Dark Oy.
- Husso, M. 2003. Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere. Vastapaino.
- Högström, A. 2002. Yhteiskunnallinen viestintä. Tampere. Tammer-Paino Oy.
- Kalliala, E. 2002. Verkko-opettamisen käsikirja. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P., Laiho, K., Sarvimäki, P., Karjalainen, P., Seppänen, M. 2007. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.
- Heikkilä, M. Nevgi, A. & Haarala-Muhonen, A. 2005. Verkko-opetuksen laatutyö. Teoksessa Nevgi, A., Löfström, E., Evälä, A. (toim.). Laadukkaasti verkossa. Yliopistollisen verkko-opetuksen ulottuvuudet. Kasvatustieteen laitos. Helsinki. Yliopistopaino. 33–40.
<http://www.helsinki.fi/ktl/julkaisut/lv/laadukkaastiverkossa.pdf>
 2.9.2012
- Heikkilä, M. & Nevgi, A. 2005. Yliopistollinen verkko-opetus. Teoksessa Nevgi, A., Löfström, E., Evälä, A. (toim.). Laadukkaasti verkossa. Yliopistollisen verkko-opetuksen ulottuvuudet. Kasvatustieteen laitos. Helsinki. Yliopistopaino. 19-27.
<http://www.helsinki.fi/ktl/julkaisut/lv/laadukkaastiverkossa.pdf>
 2.9.2012
- Keränen, V. Penttinen, J. 2007. Verkko-oppimateriaalin tuottajan opas. Porvoo. WS Bookwell.
- Kinnari, K. 2012. Opinnäytetyö. Lähi- parisuhdeväkivallan ennaltaehkäisy varusmiesikäluokassa. Opaslehtinen varusmiehille ja ohjauksen työvälineeksi sosiaalikirjastoille. Joensuu.
- Kiviniemi, K. 2000. Johdatus verkkopedagogiikkaan. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Kokkola. KP-paino.
- Matikainen, J. & Manninen, J. 2000. Aikuiskoulutus verkossa. Tampere. Tammer-Paino.

- Nevgi, A. & Juntunen, M. 2005. Laadukas oppiminen verkossa – opettajien ja opiskelijoiden kokemukset. Teoksessa Nevgi, A., Löfström, E., Evä-lä, A. (toim.). Laadukkaasti verkossa. Yliopistollisen verkko-opetuksen ulottuvuudet. Kasvatustieteen laitos. Helsinki. Yliopisto-paino. 45–66.
<http://www.helsinki.fi/ktl/julkaisut/lv/laadukkaastiverkossa.pdf>
 2.9.2012
- Nokelainen, L. & Sointu, L. 2003. Oppimista ja opiskelua ohjaavat materiaalit. Teoksessa Matikainen, J. (toim.). Oppimisen ohjaus verkossa. Hel-sinki. Yliopistopaino. 69-87.
- Nurmela, S. & Suominen, R. 2007. Verkko-opettajaksi viikossa. Turku. Pai-nosalama Oy.
- Paavilainen, E. & Pösö, T. 2003. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo. WS Bookwell Oy.
- Perttu, S. 1999. Perheväkivalta auttamistyössä – Opas ammattihenkilöstölle. Helsinki. Nykypaino Oy.
- Perttu, S. & Kaselitz, V. 2006. Parisuhdeväkivalta puheeksi – opas terveyden-huollon ammattihenkilöstölle äitiyshuollossa ja lasten terveystalve-luissa. Yliopistopaino.
- Pösö, T. 2001. Perheväkivallan varjossa. Oranen, M. (toim.) Ensi- ja turvakotien-liitto.
- Rantala, K. 2012. Yle Uutiset – Perheväkivallan kohtaaminen neuvolassa on vaikeaa.
http://yle.fi/uutiset/perhevakivallan_kohtaaminen_neuvolassa_on_vaikeaa/6007359 4.10.2012
- Silander, P. & Koli, H. 2003. Verkko-opetuksen työkalupakki. Oppimisaihiosta oppimisprosessiin. Saarijärvi. Saarijärven Offset Oy.
- Sjöroos, M. 2010. Myötätunto – ole läsnä, elä mukana. Juva. Bookwell Oy.
- Sosiaalialan neljännen vuosikurssin opiskelijat. 2012. Palaute verkkokurssista. Maiju.Niskanen@edu.pkamk.fi. 6.10.2012
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007. Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Helsinki. Yliopistopaino.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2008. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset – Tunnista, turvaa ja toimi. Helsinki. Yliopistopaino.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2009. Naisiin kohdistuva väkivalta ja tasa-arvopolitiikka. Helsinki. Yliopistopaino.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2010. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämi-sen ohjelma. Helsinki. Yliopistopaino.
- Stakes. 2002. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti. Elämä ilman pel-koa. Keinoja kouluille puuttua pari- ja lähisuhdeväkivaltaan. Hami-na. Oy Kotkan Kirjapaino Ab.
- Säävälä, H., Pohjoisvirta, R., Keinänen, E. & Salonen, S. 2006. Mies varikolle – Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulu. Kalevaprint Oy.
- WHO. 2002. Väkivalta – globaali terveysongelma. Teoksessa Krug, E.G., Dahl-berg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B. & Lozano, R. (toim.). Väkivalta ja terveys maailmassa –WHO:n raportti. Jyväskylä. Gummerus Kirja-paino Oy. 19-41.
http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_repor_t/full_fi.pdf 4.9.2012

Verkkokurssin sisältö Moodlessa

Parisuhde- ja perheväkivallan tunnistaminen, puheeksi ottaminen ja ennaltaehkäisy 2op

Tervetuloa!

Tämä kurssi on vapaavalintainen sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille suunnattu verkkokurssi. Sen tarkoituksena on perehdyttää opiskelija parisuhde- ja perheväkivaltaan ilmiönä. Kurssin keskeiset teemat ovat [turvallinen parisuhde](#) ja [väkivallan muodot](#), väkivallan [tunnistaminen](#) ja [puheeksi ottaminen](#) sekä väkivallan [primaaripreventio](#).

Kurssin tavoitteet

Opiskelija

- tietää, mistä asioista turvallinen ja hyvinvoiva parisuhde koostuu
- osaa nimetä väkivallan eri muotoja
- oppii tunnistamaan erilaisia väkivallan riskitekijöitä
- tuntee ja osaa soveltaa väkivallan puheeksi ottamisen periaatteita
- pohtii omaa rooliaan ja tiedostaa vastuunsa väkivallan ennaltaehkäisyssä

Etene osio kerrallaan, aloittaen 1. osiosta [Turvallinen parisuhde](#) ja [väkivallan muodot](#). Voit hyödyntää seuraavissa osioissa edellisten osioiden materiaaleja. Mainitse tehtävien lopussa käyttämäsi lähteet.

Turvallinen parisuhde, väkivallan muodot

Tässä osiossa tutustut turvallisen ja hyvinvoivan parisuhteen periaatteisiin oheisten pp-esitysten ja nettilinkkien kautta. Kirjoita materiaaleja apuna käyttäen 2-3 sivun essee, jossa pohdit millaisia asioita turvalliseen ja hyvinvoivaan parisuhteeseen kuuluu sekä millaiset asiat voivat vahingoittaa parisuhdetta.

- [Turvallinen parisuhde](#)
- [Väkivallan muodot](#)
 - [Nettiturvakoti - Onko perheeni turvallinen?](#)
 - [Nettiturvakoti - Hyvinvointi luo turvallisuutta](#)
 - [Naisten linja](#)
 - [Lyömätön linja - Väkivallan muodot](#)
- [Esseen palautus](#)

Tunnistaminen ja puheeksi ottaminen

Tutustu oheisiin pp-esityksiin sekä nettilinkeihin. Tutustuttuasi materiaaleihin, käy läpi kaksi asiakastilannetta ([case 1](#) ja [case 2](#)) ja kirjoita molemmista 2-3 sivun essee vastaamalla alla oleviin kysymyksiin:

*Näetkö tilanteessa riskejä väkivallan käyttöön, mitä?

*Mitä mahdollisia väkivallan muotoja löydät?

*Miten otat huolesi puheeksi?

*Miten seuraavaksi etenet ja minne ohjaat asiakkaan?

*Mitä/millaisia taitoja tarvitset tilanteen hoitamiseen/selvittämiseen?

- Tunnistaminen
- Puheeksi ottaminen
 - THL - Tartu lähisuhde- ja perheväkivaltaan
 - Nettiturvakoti - Väkivaltaisen suhteen varoitusmerkkejä
 - Väkivallan tunnistaminen ja siihen puuttuminen
 - Neuvolaseula -lomake
 - Riskiarvioinnin -lomake
- Case 1
- Case 2
- Case 1 palautus
- Case 2 palautus

Primaaripreventio

Tutustu pp-esitykseen ja nettilinkeihin. Kirjoita 2-3 sivun essee pohtien sitä, miten voit toteuttaa ennaltaehkäisevää työtettä omassa työssäsi. Pohdi myös, miten ennaltaehkäisyä voidaan toteuttaa yhteiskunnallisella tasolla.

- Primaaripreventio
 - Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäiseminen
 - Seurustelukysely nuorille
 - Hyvinvointi parisuhteessa -kysely
 - Lyhytelokuvia
- Esseen palautus

Hyödyllisiä linkkejä

- Parisuhdeväkivallasta
- Kapea ikkuna -novellikirja
- Opaslehtinen parisuhteen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä

